

FOLK OG LAND

Fru Ase Storsæter
Middagen 21 B

Femtenårsjubileet

Av A. E. HEDEM

I Dagbladets kronikk 10. januar søker rektor, dr. philos. John Midgaard å bevise «at det tyske angrep på Norge har sin egen selvstendige forhistorie og ikke var fremskalt av vestmaktens planer og tiltak».

I Dagbladets kronikk 26. januar imøtegår overløge Scharffenberg denne påstand, korrigerer den ved utfyllende opplysninger og påpeker til slutt den mangel på forskningsmessig vederheftighet som rektor Midgaards uredning viser på et visst punkt.

I tillegg hertil burde det være berettiget å nevne at rektor Midgaard også ellers forsynder seg mot reglene for vederheftig forskning. Han river nemlig sit problem ut av dets saklige og historiske sammenheng uten å kontrollere resultatets riktighet ved å søke det innpasset i helhetsbildet. Dessuten tillegger han enkelte av sine bevisligheter en rekkevidde som de i seg selv ikke har. Hans fremstilling av saksforholdet blir derved urealistisk og må snarere vurderes som uttrykk for ønsketenkning enn som resultat av vederheftig analyse.

Det faktiske forhold var nemlig som i den første verdenskrig at det egentlige militærpolitiske problem hverken for England eller Tyskland var noe nytt: England i kamp mot den militært sterke fastlandsmakt. Det nye var bare at Tyskland hadde avløst Frankrike, og at sistnevnte hadde avløst Prøyssen som Englands allierte.

Det betegnet heller ikke noe usedyntlig at England tok blokadevåpenet i bruk, og derfor heller ikke at Norge kom med i bildet, særlig da på grunn av malmeksporten over Narvik. Det nye her var at svenske-malmen nå hadde fått så langt større betydning særlig da for den tyske rustningsindustri, fordi krigsføringer nå i langt større utstrekning enn tidligere var basert på mekaniske kampmidler, og at Norge som følge herav kom i en mer utsatt stilling. Interessesmotsetningen m. h. t. et nøytralt Norge ble derfor skjerpet i tilsvarende grad. England så sin fordel i å få trukket Norge inn i krigen, med eller mot sin vilje. Tyskerne måtte derimot se sine interesser her vel varetatt så lenge Norge effektivt verget sin nøytralitet. For folkeretten hjemlet begge parter rett

til tilførsler gjennom nøytralt sjøterritorium. Her kunne Tyskland forholde seg passivt, mens England eventuelt måtte gripe til tvangsmidler mot Norge, om dets blokade skulle bli effektiv. Den samme fordel framfor England hadde tyskerne også av den folkerettsbestemmelse som sier at «en makts nøytralitet krenkes ikke ved den blotte fart gjennom dens territoriale farvann av krigførendes krigsskip og priser». Den norske skipsled var således en folkerettslig beskyttet utfartsvei for tyske sjøstridskrefter så lenge Norge opprettholdt sin nøytrale status, eller makttet dette om den ble truet.

At de to parters militærpolitiske ledere har vært fullt klar over denne tradisjonelle problemstilling og har vurdert hverandre muligheter til varetagelse av egne interesser, kan det neppe råde tvil om. Det motsatte må være utenkelig. Det burde derfor ha vakt rektor Midgaards mistanke at det var en så utpreget parallellisme mellom de to parters planer og tiltak. Det er ikke tillitvekkende at han ikke til kontroll av sin undersøkelses holdbarhet har innpasset sitt detaljproblem i den hele situasjon.

Dette må derimot den en-

gelske krigshistoriker K. F. Derry ha gjort. I Dagbladets kronikk 30. januar 1953 siterer Johan Vogt følgende fra Derrys verk om det engelske felttog i Norge 1940: «I det hele tatt synes det som om Hitler selv betraktet okkupasjonen av Norge som en defensiv forholdsregel». Dette virker pålitelig. Her møter en vitenskapsmannens forsiktighet i uttrykk, hans allsidighet i undersøkelsen og vederhøftighet i konklusjonen. Ut fra sine undersøkelser antar han, at på toneangivende hold har de tyske planer vært vurdert ikke uavhengig av, men på bakgrunn av korresponderende engelske planer. Dette ligger i ordet defensiv; de britiske planer har vært anskuet som værende av offensiv karakter, ikke bare i i forhold til tyske krigsinteresser, men også i forholdet til Norges nøytrale status.

Rektor Midgaard skriver bl. a. følgende: Omkring midten av desember gikk 3 norske skip, lastet med malm til England, til bunns utenfor norskekysten. Det var ikke helt klart om de hadde gått på miner eller var senket av tyske u-båter. I engelske regjeringkretser var man overbevist om at det siste var tilfelle. Denne episoden fikk i

England en liknende virkning som «Altmark»-affæren siden fikk i Tyskland: den skapte tvil om Norges vilje eller evne til å verge seg mot nøytralitetskrenkelser».

Her forekommer det en uklar gjennomtenkning av problemet. England kunne nok av det førstnevnte tilfelle med en viss rett slutte at Norge manglet evne til å hindre nøytralitetskrenkelser siden norske stridskrefter ikke hadde vært til stede på noen av de angjeldende punkter i det norske territorialfarvann, men ikke at Norge ikke hadde vilje til å oppfylle sine nøytralitetsplikter. I Jøssingfjorden derimot var norske kampenheter til stede. Disse forholdt seg imidlertid helt passivt. Tyskerne kunne ikke derav slutte at Norge manglet evne til å hindre britiske nøytralitetskrenkelser, men derimot at det hadde vist manglende evne til å hindre britiske nøytralitetskrenkelser. At vårt utenriksdepartements memorandum av 15/1 tår ha vært klar over en sådan innstilling fra norsk side, er en sak for seg. Men tyskerne hadde neppe kjennskap til det eskjebnesvangre dokumentet. De har trukket sin slutning på grunnlag av de norske stridskrefters passive reaksjon på den åpenbare

Fort. side 8

Sovjets engstelse for tysk opprustning

Ikke propaganda denne gangen, men virkelig frykt, sier tidl. sovjetoberst

Kreml gjør for tiden krampaktige anstrengelser for å hindre vedtagelse av Parisavtalen om tysk opprustning. Og denne gangen synes det å være alvor og ikke bare taktiske manøvrer, når det loves både det ene og det andre for å hindre at tyskerne igjen får våpen. I Newsweek gir den russiske flyktning Volkov, tidligere oberst i den Røde Armés flyvåpen, en overbevisende begrunnelse for at det denne gangen er dødelig alvor.

Hva kan så grunnen være til denne angst for et partert og avvepnet Tyskland hos den stat som gikk ut av kri-

gen som den overveldende seierherre og i dag har verdens strengest trimmede og største armé? En stående millionarmé i sammenligning med hvilken NATOs samlede arméer er for ingenting å regne?

For å forstå dette, sier oberst Volkov, må en vite hvor hårdt rammet Sovjet-Russland ble av den tyske blitzkrig. Som soldat i den Røde Armé på den tiden så og følte jeg det selv. Vi følte at vi ikke var noen jevnbyrdig motstander, for tyskerne, og selv den endelige seirens triumf har ikke kunnet fjerne denne mindrever-

dighetsfølelse, selv om vi stolte på våre soldaters tapperhet og den fremragende dyktighet hos enkelte av våre strateger.

Denne vår oppfatning var vel begrunnet.

Da tyskerne startet offensiven i 1941, hadde de 2400 tanks mot sovjetrussernes 20 000. På defensiven var forholdet ofte 12 til 1 i tyskerens disfavør. Og tyskerne betenkte seg heller ikke på å gå til angrep, om de visste at styrkeforholdet var 3 til 1 i deres disfavør.

Sovjetherskernes angst for tysk opprustning bare gjen-

Fort. side 8

Erling Bjørnson:

Et brev

Det hender jeg får brever som formelig åpner mitt sinn, mine evner, min lyst til å gripe det lille våpen vi har — pennen — til selvforsvar, til forkynnelse, til oppmunt-ring og kraft.

Nylig fikk jeg et slikt brev, og det bilde det skapte av tiden, vår kamp i dag, våre forhåpninger, trakk til side noe av den pessimisme sinnet ofte dukkes ned i, der tankene bringes hen til dagens begivenheter og den samvittighetsløse likegyldighet våre egne — «de dømte» — står til vår kamp.

Jeg svarte på dette brev, først med min hjerteligste takk, og sa bl. a.: «De aner ikke hvor slike bud styrker og gjør meg stolt, inspirerer til fortsatt virke. Bare så sørgelig, at der er så få iblant oss, som føler æresfølelsens plikt, troskapens bud og støtter vår bevegelse. Av naturen er jeg optimist, men slik likegyldighet skaper mismot. Vårt land — moralsk sett — er kommet ned i en avgrunn så dyp, at hverken solvarme eller frisk luft når ned.»

Og alt vi fører frem til for-svar og klarhet, begraves i det samme dyp under stille taushet fra den «frie» presse.

Men intet må stanse vår kamp, vår samvittighet, den som under hele dette rettsoppgjør, dette brudd på grunnlov og velantendighet, var det eneste som holdt oss oppe, som ga håp og lindring, og som også i fremtiden vil være den kraft vi må øse av.

Og seiren vil komme. Maktens vold må til slutt vike for sannhet og rett. Men «vi dømte» må ikke svikte oss selv og falle ned i dypet til de andre.

Vi må stå på vollen og se ned i dette svelget, hvor det usanne hører hjemme.

Og de lyse tanker i forhåpning må vi ikke svikte, men

Fort. side 8

Paragraf 104

Gjør ikke mot andre, hva du ikke vil at andre skal gjøre mot deg...

Under «rettsoppgjøret» ble en stor del av NS-medlemmene plyndret til skinnen, med velsignelse fra den samlede presse. Ikke minst var Oslo-pressen nidkjær i sin servile tjeneste overfor makthaverne. Vi går ut fra at det utmerkede organ «Farmand», hvis velskrevne og saklige artikler så ofte gleder oss, ikke skilte seg ut fra «den almene opinion»s krav om økonomisk «avstraffelse».

Men ligervis som der er noe som heter «ikke du, bare jeg», er der noe som heter «bare du, ikke jeg», og dette har vårt plutokrati nu oppdaget med de stigende, progressive skatter, som ikke er annet enn konfiskasjon. Og de påberoper seg Grunnlovens paragraf 104, som sier at «Jord og boeslodd kan i intet tilfælde forbyrdes». Det hadde vært mer treffende om pengemakten og dens tjenende presse hadde oppdaget denne grunnlovsbestemmelse, da det gjaldt å plyndre de rettsfulgte.

Vi nevnte «Farmand». Det

gode blad har i sitt nr. 4 i år gitt plass for en innsender, som skriver følgende bemerkelsesverdige ord:

«Vi har lært at Magnus Lagabøter ga oss skrevne lover for å beskytte borgerne mot vilkårlighet fra «Kongens gode menn».

... Dette «(utplyndringen ved skatter) er grunnlovsstridig konfiskasjon — uten noen som helst hvis, om eller men, og må dømmes som sådan.

Diktatur under tilfeldige herskende styrers nye «gode menn» har ikke Magnus Lagabøter ment, og heller ikke Eidsvollsmennene. De la an på å skaffe en uavhengig og høyreist stand av dommere, som ikke skulle være bukkende tjenere for de skiftende herskere».

Forfatteren av disse velvalgte ord undertegner seg «Jurist», og «Farmand»s redaktør beklager i en hale, at han ikke vil undertegne med sitt navn. Vi beklager det også, for det ville være interessant å undersøke hvilken rolle denne jurist spilte under rettssviken.

Hvem har ansvaret for etterkrigsoppgjøret?

Mange tror at «rettsoppgjøret» er en norsk oppfinnelse, men det er det ikke. — Det ble satt i scene etter diktat fra internasjonale overstatlige krefter, som ingen statsmakt tør trosse. (Norske jurister var bare lakeier, som mot god betaling var meget villige til å utføre rakkertjenesten). Det var de internasjonale, som via England krevde at alle NS-folk skulle dømmes som landssvikere. En del norske jurister la så sine hjerter i bløt for å få dette krav til i noen grad å harmonere med norsk lov. — Ved en masse krumspring — bl. a. ved å underslå kapitalasjonsavtalen og dessuten påstå at alle medlemmer av NS visste at Norge var i krig med Tyskland også etter 10. juni 1940 — fikk juristene det til å se ut som om «rettsoppgjøret» var i harmoni med norsk lov. Den Norske Kirke med biskop Tvebotten

i spissen ga dette rettssvik sin fulle støtte. Alle rettssvikere er belønnet.

De internasjonale, som ga ordre til rettsoppgjøret, tar selvsagt intet hensyn til norsk lov. De er jo nesten allmektige. De eier det meste av all verdens rustnings- og låne-kapital, og dirigerer utenrikspolitikken i alle land — såvel østenfor som vestenfor «jernetppet». De eier telegambyråene og ledende aviser i alle land. De har sin hemmelige verdensregjering, som også dirigerer det hemmelige politiske politi verden vidt. Når det gjelder saker av utenrikspolitisk og militær betydning får alle regjeringer direkte eller indirekte sine direktiver fra disse internasjonale, overstatlige og hemmelige organisasjoner. Mot disse verdens herrer kan vi ikke kjempe. Det eneste vi i tilfelle kunne gjøre med håp om resultat, måtte være å

Hjem fra Sovjet

Sovjet-Samveldet har nettopp sendt hjem en ny norsk fange. Det er Oslo-mannen Bjørn Willy Guneriusen, som i 1945 ble grepet i Finnmark som tysk spion og dømt til åtte års fengsel. — Guneriusen ble tatt sammen med østerdølen Birger Furuseth. Furuseth ble sendt hjem i fjor etter å ha ventet nærmere et år på utreisevisum, da straffen var utløpet. Guneriusen har også måttet vente i månedsvis på utreisetillatelse. Han skulle egentlig ha vært ferdig med straffen for to år siden. Russerne har i alle disse årene ikke gitt noen opplysninger om Guneriusen, og familien fikk for to år siden en dødsformodningsattest på ham.

Ennå sitter det en rekke nordmenn i Sovjet, som samarbeidet med russerne under krigen. To av dem har en nå fått opplysning

Femtenårsjubileet

Prost Hedem har skrevet en dyptpløyende artikkel med ovenstående tittel i Dagbladet. Artikkelen fremkommer som et tilsvarende til rektor Midgaards artikler i Dagbladet om forhistorien til 9. april.

Vi har funnet at prost Hedems artikkel er så klart og konsist formet at den vil ha betydning for oppklaringen av hendelsene og vi tillater oss derfor å gjengi den i sin helhet i dagens nummer.

Til

Dr. med. Gabriel Langfeldt

A granske i Den Stores sjæl
Se, dertil var du altfor liten!
Den strakte ikke til, Din
viten,

Ti gransket Du Dit navn
ihjæl.

Nu flakser Du med vingen
stækket...

Hvem er det, som er «varig
svækket»?

E. B.

sende et bønnskrift til Baruch eller til de internasjonales norske representant — hr. Hambro. A henvende seg til norske myndigheter er selvsagt nytteløst. Norsk statsmakt har bare rent illusorisk myndighet, når det gjelder «rettsoppgjøret» eller storpolitiske spørsmål. Norge må ruste, når de internasjonale makthavere krever det. Og Norge må også ta krig, ødeleggelse og «rettsoppgjør» når de internasjonale forlanger det. I realiteten er det da altså de internasjonale makthavere som har ansvaret for «rettsoppgjøret».

R. Sandstad.

ger om. Det er Osvald Harje fra Finnmark, som i 42—43 ble dømt til 15 års straffarbeid, og Emil Isaksen fra Finnmark, som i 1945 fikk 10 års fengsel. Isaksen skal etter dette løslates til sommeren.

De øvrige som russerne fortsatt nekter å gi opplysninger om, er 1) Bergens-styrmannen Henry Meyer, som forsvant i Murmansk i 1944. Han kom dit sammen med bl. a. fylkesmann Peder Holt. Da Holt ble hjemsendt, fortalte russerne at Meyer skulle komme noen måneder senere. Men han kom ikke, og russerne ville ikke gi noen opplysninger om hvorfor han holdes tilbake. 2) Hilmar Heikilä fra Finnmark. Han gikk i russisk tjeneste og ble belønnet med ti års straffarbeid i 1941, angivelig fordi han skulle ha satt sine soldatkameraters liv i fare under en trefning med tyskerne. Han skulle forlengst ha bært løslatt, men russerne holder ham fortsatt. 3) Alf Mikkelsen fra Finnmark. Han arbeidet også for russerne, men forsvant i en eller annen leir i 1940. 4) Oddbjørg Johansen, stedatter til Emil Isaksen, ble igjen i Sovjet i 1945. Siden har ikke familien hørt noe fra henne.

Foruten disse, som man nå vet sitter i fangenskap, er det overveidende sannsynlig at der sitter en rekke navnløse nordmenn i sovjetfengsler. Ikke minst har man lov å regne med at der sitter flere frontkjemper.

Norske tilstander i Tunis

Under debatten i den franske nasjonalforsamling, som ledet til at Mendes-France fikk mistillitsvotum og falt, opplyste han, at ved tiltredelsen hadde hans regjering i Tunis funnet politiske fanger, som hadde sittet opptil fire år uten dom. Det er jo rent ut norske forhold. Derimot hadde ha'n latt fangene frigi.

Vest-tyske offiserer nekter å samarbeide med krigsforbrytere

Fra Bonn meldes at vest-tyske offiserer nekter å samarbeide med franske krigsforbrytere.

Dette er innholdet i et rundskriv som har sirkulert blant tidligere offiserer i Vest-Tyskland. Franske krigsforbrytere er offiserer som ifølge tyske kilder ikke oppfører seg skikkelig mot tyskerne.

Listen omfatter 17 franske generaler og stabsoffiserer. Krigsforbryter nr. 1 i henhold

Siste offiser i

Hitlers bunker

Løslatt av russerne

Viseadmiral Voss vendt hjem til Vest-Tyskland

Den 57-årige tidligere tyske viseadmiral Erich Hans Voss, som var siste offiser til å forlate Hitlers bunker i Rikskanselliet i Berlin i 1954 og som ble satt i sovjetisk fangenskap, er vendt tilbake til sitt hjem i Ober-Bayern i Vest-Tyskland.

Kledt i en mørk blå dress, med i håret klippet kort og militært gikk admiral Voss over sonengrensen ved Hof (hvor et tsjekkisk jernbanetog «crashet» gjennom jernteppet for noen år siden). Han ble møtt på sonengrensen av sin kone, to sønner, datter og et av barnebarna. Admiralen var fulgt til grensen av en representant for sovjetsonens Røde Kors.

«Jeg var aldri i krigsfangeleir, men derimot i fengsel,» fortalte admiral Voss. Men behandlingen har vært forholdsvis god tat i betraktning at Voss ble dømt til 25 års tvangsarbeide som «krigsforbryter».

Admiralen ble hentet fra sin selle i Wladimir-fengslet i Innenriksministeriet i Moskva julaften i fjor. De tre siste ukene før løslatelsen tilbragte han i en villa i Moskvas utkant, men hver dag fikk han lov til å besøke hovedstaden, men var imidlertid alltid fulgt av en Sovjetoberst. (FEI).

til rundskrivet er general de Castries fra Dien Bien Phu. I 1945 kommanderte han et regiment marokkanere, og de vest-tyske offiserene hevder at han lot sine spahis plyndre byen Freudensstadt i tre dager. Vi har i Folk og Land tidligere behandlet saken.

Rundskrivet er blitt behandlet under tysk-franske forhandlinger om opprustningen, opplyser «Der Spiegel».

Smørgossene våre

Vi har etter 1945 fått en bredt anlagt litteratur om den tapre, norske «politi-armé» i Sverige den gangen da det var vondt om hvitt brød og søtsaker hjemme i Norge. For en armé og for noen ærefulle bedrifter! Våget seg hjem til det farefylte Norge etter 8. mai 1945, arresterte våpenløse kvinner, menn og barn, mens en hel del plyndret og stjal hvor sjansene bød seg, og levde «seierens» sommer slik at det norske presteskaperet trakk en sekk over hodet! Ikke rart at det måtte bli bøker av det.

«Pirat» i «Dagbladet» har ved enkelte anledninger vært mere fritalende av seg enn vanlig der i gården. Den 4. febr. var han ute igjen. Han skulle gi en skildring av hvor velkjente nordmennene var i Europamesterskapets by, Falun, og skriver om dette:

«Dertil kommer jo den store sedelighetsskandalen i 1944, den såkalte badstueaffæren, som utspilte seg i den norske militærførelsen Bäckehagen slott i Faluns umiddelbare nærhet.»

Vel — Bäckehagen slott, de 100 norske rømlinger og de to arme Falun-jentene, er stoff som kjennes av de innvidde.

Men ellers er det ikke mange her hjemme som aner i hvilken grad okkupasjonsstidens helter i Sverige hedret fedrelandets navn i forskjellige retninger. Er det sagt så meget som nå er gjort av Pirat, så bør det norske folket få hele historien. Det har et billig krav på det. Om få måneder skal de Harry Södermannske smørrgossar atter fram på arenaen til hjemlig 10-års hyldning. La oss da, kjære Pirat, få 100 prosent rede på hva vi skal heie for.

Åpenbart vet svenskene mere enn vi. Da fru härads-hövdningen for noen år siden kom inn på kapitlet «norr-män i Sverige i 42 till 45», så sa hun iallfall «Förlåt att jag säger som jag gör!». Men så där mycket har jag sett i dom där åren, att om jag hör en norrmanns namn nämna, — se, då måste jag spotta på golvet!»

Altså Dagblads-Pirat! La nå også den norske almenheten bli virkelig orientert. De har allerede fortalt oss at de norske flyktninger i Sverige levde høyt under mottoet «Sjöfolka betaler!» La oss nå også få vite hvordan de for øvrig måtte slå seg igjennom. F. eks. hvordan 100 mann

«Friheten» redigeres fra Moskva

Moskva radio sendte tirsdag kveld i forrige uke ut direktiver for hvordan provinspressen skulle behandle statsministerskiftet i Sovjet: Det het at avisene skulle bringe bilde av Det øverste Sovets fellesmøte med Molotov på talerstolen i første spalte. — «Friheten» hadde ennå ikke fått dette bilde, men bragte i stedet bilde fra møtet den 4. februar øverst på første side.

Fra Moskva radio het det videre at avisene deretter skulle bringe Khrutsjovs tale og under der utnevningen av kamerat Bulganin. Deretter skulle de gjengi den fulle ordlyd av Malenkovs avskjedsansøknin. En finner nøyaktig den samme oppstilling i «Friheten»

Fra Moskva het det videre at Molotovs redegjørelse skulle begynne i annen spalte. Her har «Friheten» forsyndet seg. Men årsaken til dette finner en sikkert i rent typografiske vansker. Selve talen begynte av den grunn ikke før i femte spalte. Men overskriften tok likevel til i annen spalte, så noe alvorlig oppgjør får avisen sikkert ikke.

«Friheten» bragte ingen kommentar, og et forlangte da heller ikke direktivene.

«utav Norges tapre hær» måtte slå seg til tåls i den adelige badstuen på Bäckehagen slott med to — sier og skriver två — ensamma flickor från trakten!

S. M.

Norges Bondekvinnelag Historieforfalskning

Det er å beklage at denne triste og utrolige historie, som har versert en tid — at Norges Bondekvinnelag vil utgi Norges Bondekvinnelags historie fra 1945 og til nå — blir realitet.

De som startet Norges Bondekvinnelag, og som har kjempet organisasjonen fram til den store faktor den er blitt i vårt samfunn, skal bli neglisjert, og kun de som overtok fra 1945, skal fremholdes som Norges Bondekvinnelags stiftere og banebrytere.

Først tok disse makten i 1945 fra dem som hadde opparbeidet organisasjonen. Og nå er det meningen å ta æren fra dem.

Fru Borghild Nordli og hen-

Når man skal granske et fenomen, er man henvist til å søke det opp, — ikke i dets svakeste tilsprang, men i dets fullkomme åpenbarelse.

Herman Harris Aall.

Mannstukten innfører blind lydighet i hæren. I en vel disiplinert hær bør det gå ærbarere for seg enn i et munkeloster.

Fredrik den Store.

Vi har alle sammen krefter til å bære nestens byrder.

Rochevoucauld.

Hvor mange tåper trenges det for å skape et publikum?

Chamfort.

nes medarbeidere hadde bare å gå til et ferdig bord, da de overtok i 1945.

Fru Olga Bjoner er Norges Bondekvinnelags grunnlegger. Hennes kamp og utholdenhet har skapt bondekvinneenes frigjøring. — Hun stiftet det ene bondekvinnelag og fylkeslag etter det andre over hele Norges land. Og medlemstallet ble tusener. Siden gikk flere med henne også i gang med å stifte bondekvinnelag. — Alle disse skal nå settes utenfor. Det er et forræderi og en skamplott for Norges Bondekvinnelags historie.

Da freden kom ble Agot Rånås sendt rundt for å tale i Bondekvinnelagene. Hun var så aggressiv at mange kvinner ble reddet og turde ikke annet enn å arbeide i Bondekvinnelagene. Men det gikk trått, og flere meldte seg ut. Men da Arbeiderpartiet begynte med sosialiseringen ble bøndene og bondekvinneene harme, og sluttet seg til lagene med stormskritt. — Nå sitter fru Rånås i styret for Bondepartiet. Men hun skremmer bondekvinneene bort fra å danne partigrupper.

Denne historieskrivningen jeg har nevnt, vil selvsagt skape megen strid innen bondekvinne-organisasjonen.

Jeg vil be bondekvinnelagene å komme med protest mot denne historieforfalskning.

Bondekvinne.

Mannen som ikke fikk mobilisere

Oberst Hatledal, generalstabsjefen i 1940, fylte 70 år den 1. febr. i år, og et par aviser har i omtalen av ham satt seg ut over hva som er god pressetone i Dagens Norge, de har skrevet om oberst Hatledals krav på mobilisering i april dagene 1940.

I Dagbladet skriver Edv. Os bl. a. om Hatledals stilling etter at han i 1938 var utnevnt til generalstabsjef:

Svarte krigsskyer hadde da drege seg så langt inn over synsranden, at folket vart skræmt og reiste krav om eit sterkere forsvar. Som generalstabsjef gjorde Hatledal sitt til å peika ut brestane, samla og forma framlegg til mest naudsynte tiltak som var råd å få sett i verk på kort tid. Sumt gjekk styremaktene med på, med alltid med uvilje og berre halvt på veg eller enda mindre. Ikkje eingong eit innstendig krav frå generalstabsjefen på full mobilisering til nøytralitetsvern så seint som 5. april 1940 gjekk kommanderende general og riksstyret med på. Kanon-

dønet frå Oscarsborg og flybombainga over Fornebu natt til 9. april laut til, andre meldingar og argument nytta ikkje. Og jamvel midt under denne helveteslarven kunne ikkje riksstyret få seg til å rikka seg lenger enn til «stille mobilisering».

Med full rett har Hambro fått ros og historisk ære for tiltaket med å flytta Kongehuset, Stortinget og Riksstyret frå Oslo om morgonen 9. april så dei ikkje fall i hendene på tyskarane. At Hatledal på eige tildriv gjorde det same med overkommandoen har vore lite påansa, men fekk likevel like mykje å segja. Utan dette tiltaket hadde det andre vore spilt umak. — — —

Kommanderende general Kristian Laake gjekk frå på Rena og Otto Ruge kom i staden. — Hatledal heldt fram som generalstabsjef under Ruge.

Motgangen på alle frontar og det umenneskelege slitet på kropp og sjel gjekk på helse laus for generalstabsjefen. Den 17. april «ein stad i Gudbrandsdalen» såg Ruge seg nøydd til å segja frå at han laut ta seg sjukepermisjon til så lenge. — Det var det tyngste steget han til då

hadde teke, sa Ruge etterpå, og gå til Hatledal med denne boden. Dei hadde vore knytta til kvarandre i trottig samarbeid og ærleg venskap i mange år.»

— — —

I Verdens Gang får obersten også bred omtale, og der repeteres Hatledals ferd og virke i 1940:

«Den 5. april om morgonen gikk han til forsvarsministeren, general Ljungberg og sa som sin mening at det burde foretas en mobilisering. Han spurte også om det var kommet noen note fra Tyskland. Spurt i retten om han hadde visst noe på forhånd, svarte han at han bare kjente til det som sto i avisene om tyske troppeansamlinger og om legasjonenes innberetninger. Og så regnet han ganske enkelt med at en angriper vel måtte sende en note!

Legg merke til at dette var den 5. april om morgonen, og at henvendelsen kom fra en generalstabsjef. Ingenting skjedde. Dagen etter var generalstabsjefen igjen hos statsråden og med samme resultat. Den 8. april om morgonen, da den engelske mi-

neutleggingen var kjent, gikk han til kommanderende general, som ikke var til stede. Deretter gikk han rett til forsvarsministeren igjen og foreslo mobilisering. Han hevdet at det minste som kunne gjøres var å kalle inn alle brigadene ved en stille mobilisering. Statsråden gikk omsider med på å kalle inn et par bataljoner. Under et møte i Utenriksdepartementet kl. 10 om formiddagen traff han først kommanderende general, deretter kom også statsråden til stede og leste opp noe han hadde skrevet ned på en lapp om innkalling av de to bataljonene. Hatledal protesterte. Han ville ha alle brigadene.

Kl. 17 samme dag — 8. april — altså mens de tyske fartøyene stimer opp gjennom Kattegat, var han i Stortinget, tilkalt av kommanderende general. Forsvarsministeren var der også, og meddelte — etter at oberst Hatledal hadde sprunget etter ham i korridoren — at han skulle få svar på mobiliseringsspørsmålet dagen etter altså 9. april. Regjeringen skulle først behandle saken.

Den 9. april om morgonen pro-

testerte Hatledal mot Ljungbergs ordre om «stille mobilisering». — Det var det slett ikke tid til. Posten måtte nyttes, og første mobiliseringsdag kunne ikke settes tidligere enn til 11. april. Ved denne anledning var også statsråd Lie til stede.

Og så behøver vi ikke å fortelle mere om en kanosagang som tør være enestående i norsk historie. Vi har gjenfortalt episoden, fordi den druknet i begivenhetenes brenning i en tid da ennå ingenting hadde festnet seg. Det eneste som står igjen å fortelle er at oberst Hatledal — etter tysk krigsfangenskap — igjen stilte seg til rådighet for oppbyggingen av vårt forsvar, at den nye aldersgrensebestemmelsen rammet ham ganske særlig hardt, slik at han ikke nådde opp til den generalsverdighet han hadde alle mulige betingelser for å fylle — at han deretter ivrig etter å bruke sin arbeidsdag pliktoppfyllende som alltid, vendte tilbake til den gjerning han hadde dyktiggjort seg for gjennom mange ungdomsår på triangulering og ved tjenestgjøring i Oppmålingen — —.»

Sidebemerkinger

ET GENI er bare et alminnelig menneske, som arbeider dobbelt så meget som andre.
(Koestler).

SMA MENN tror på lykken og omstendighetene. Sterke menn tror på årsak og virkning.
(Emerson.)

— Moren: Hvordan hadde du det på søndagsskolen i dag, Turid?

— Æ vil'ke gå til søndags-skolen mer.

— Men hvorfor det?

— De lyvte.

— Hvordan da?

— Jo, forstanderen sa at vi skulle få en «Solo», og så var det bare ei jente som syngte!

(Fedrelandsvennen.)

Det var Aldous Huxley som en gang sa: «Kultur, sier De? Det er en ferniss, som kan oppløses i alkohol»

Massens vilje mot ethvert overragende geni er bent frem instinktiv. Før slipper en kamel gjennom et nåleøye før en betydelig mann blir oppdaget ved et valg.

Hitler.

Det norske Folk er stykt i Skolten.

Til Hjelp i Naüd det saarleg treng.

Det vilde kyssa Stavebolten; men det med den i Kjæften gjeng.

Vinje.

Den store hop legger ikke merke til noen ting. Den plaprer bare etter hva andre sier først.

Platon (i «Protagoras».)

Massenes vankelmodige holdning bringer den som kjenner den til fortvilelse, for massene beherskes utelukkende av følelser og aldri av fornuft.

Spinoza.

Patriotismen er skurkens siste tilfulkt.

Samuel Johnson.

Et ideal krever offer. Men det er lenge siden man her i landet holdt annet enn profitable idealer.

Herman Harris Aall.

Nasjonaløkonomene er kirurger som har en utmerket diseksjonskniv og en stor operasjonskniv. De skjærer fortreffelig i dødt kjøtt, men martyriserer det levende.

Chamfort.

Vi glemmer lett våre feil når det bare er vi selv som kjenner til dem.

Rochevoucauld.

Mennesket er ikke annet enn et siv, og det svakeste i naturen. Men det er et tenkende siv.

Pascal.

Jørgen Smidt, Danmark:

En vurdering av Galster og hans motiver

Skorbæk 13. 1. 1955.

Kære «Folk og Land».

Med nogen Forundring saa jeg, at A. Olesen, Aabenraa, i Bladet «Revision» gav en sympatisk Fremstilling af Jon Galster og hans Tale i Haderslev. Og da samme Tale er gengivet i «Folk og Land», tillader jeg mig den Dristighed til begge Blade at fremsætte mit Syn paa Herr Galster.

For det første maa dette, at han har deltaget i væbnet Modstand mod Tyskerne, altsaa ulovlig Partisanvirksomhed, betegne ham for «Frihedskæmper». Og hvad angaar hans Medarbejder, Højskoleforstander Folke Trier Hansen, saa har denne jo for Aar tilbage — i Kritik af den forføjede Retning Udrensningen tog, Politikernes og de største Værnemageres Frifindelse, etc. udtalt: — at «Frihedskæmperne med Hænderne knyttede i Harmen nu gaar til Skydeøvelse i Hjemmeværnet og venter paa den Dag, da der atter bliver Brug for dem».

Det synes derfor paradoksalt, at han nu vil have Rostockmødet fastslaaet for at faa Politikerne og andre straffede, idet nye og nærmest kaotiske Perspektiver derigennem aabner sig.

For — (rettelig set) — Regjeringens Aftale med Tyskland var jo saa lovlig som tænkes kan og sandsynligvis ogsaa klog.

Hvilket særlig fremhæves paa Baggrund af, at England paa Forhaand havde nægtet at give Danmark nogen Garanti for ikke at benytte vort Land i Tilfælde af en Krig med Tyskland. Englands Underretning om denne Aftale, som Bergstedt har omtalt, nævner Herr Galster — betegnende nok — ikke.

Og saa er der hans Beretning om den tyske Bombmaskine, som bragte Staalbaandsoptagelser til Købelev, der — mildest talt — synes meget usandsynlig, idet det jo vilde have været en let Sag at faa disse Staalbaand bragt til København paa normal Vis — og vel ogsaa mere sikkert. Og om hans «afgørende Bevis», «de tre Kilder» er der jo dette at sige.

Efter mange Vidners Udsagn (ogsaa A. Hjort's Bog «Uvejret over Landet», som jeg kan anbefale), saa blev Bent Holstein ikke — som Galster siger det — «myrdet af nogle Individder, som kaldte sig «Frihedskæmpere». Han blev ret og slet tortureret i et Fængsel af ægte Frihedskæmpere — (altsaa Kolleger til Galster og Trier Hansen) — hvorefter han dødssyg blev bragt paa et Hospital, hvor han døde af Lungebetændelse.

Og hvor meget «Frihedskæmperen», Professor Chiewitz's Historie om den norske Studine er værd, sees klart på Baggrund av «Overfrihedskæmperen», Flemming B. Muus' afslørende Udsagn om — at de Mytter, de havde Brug for, lavede de

selv. Muus hæftede jo den første store Løgn paa Kong Christian X, der siden blev aldeles skandaløst misbrugt i Modstandsbevægelsens Propaganda, lige til han blev lagt til Hvile i Roskilde Domkirke med et «Frihedskæmperarmbind» paa sin kiste.

Galsters Sammenligning af Christmas Møller, Benes og Masaryk er himmelraabende. — Christmas Møller døde jo, da han forgjæves forlangte at faa det saakaldte Retsopgør standset og alle Tillidshverv blev taget fra ham, medens Benes og Masaryk døde Kommunisthaandlangernes «naturlige Død», naar der ikke mere er Brug for dem.

Men lad os nu forestille os, at det — takket være Galster eller andre — bliver offentlig fastslaaet, at Besættelsen var aftalt (hvad den uden Tvivl var), saa er det vel givet, at den gamle Regjering faar Medhold i, at Aftalen var lovlig. Men hvad saa med «Modstandsbevægelsen» (Undergrundsbevægelsen) som jo er organiseret af internationale og lovstridige Elementer og rettet imod den lovmaessige Regjering og det danske Folk?

Og her er det at Galsters Fordrag er aldeles kaotisk. For det selvbestaltede «Frihedsraad» og «Frihedsbevægelsen» som Galster har tilhørt, har jo snigmyrdet flere Hundrede Mennesker i Danmark, ødelagt ved Sabotage flere Hundrede Millioner Kroners Værdi af dansk Ejendom under Besættelsen, gennemtvunget en meningsløs Forfølgelse af lovlydige Borgere efter Kapitulationen, tvunget den nye Regjering til at vedtage retsstridige tilbagevirkende Love med Dødsstraf for dem, som man ønskede af Vejen, osv, osv.

Hvis sand Ret virkelig skulde ske Fyldest (det er der næppe nogen i Danmark, der har Tro paa mere), saa vilde en ny Udrensning i modsat Retning af den lovstridige, som vi har haft her i Danmark, antage ganske uhyggelige Dimensioner. Og da det næppe re Galsters Mening, at han selv vil «lægge Hals til», saa maa vi regne med, at det er noget helt andet end dette, at han har ønsket, hvad han jo allerede har opnaaet — dette, at komme frem i Rampelyset.

Trods Galsters grove Beskyldninger mod enkelte Ministre (hvorfor ikke dem alle, Rigsdagen og det hele?), saa fremgaar det dog af dette, idet han kalder Hitler og Stauning, der begge er døde, for «Skurke» — at han stedse føler sig i Ly af sine Bagmænd, den endn saa mægtige «Modstandsbevægelse», som uden Tvivl staar bag Afskediggelsen af General Nørresø, der havde set «gennem Fingre» med, at nogle af hans underordnede lærte noget nyttigt af den norske fødte Kaptajn Lærum, der samtidig fik nogle Spark som Tak for Udgivelse paa dansk af Mc Carthys Bog «Den forspildte Sejr».

Den ideelle stortingsmann?

I Høires ukeavis «Akkurat» finner vi følgende storslåtte omtale av Høires representant Ole Bergersen fra Stavanger:

Det første man legger merke til hos Bergersen er altsaa at han er en fornøyelse å høre på. Det er besnærende å høre en så fullendt glatt flytende og uanstrengt vel-talenhet at det liksom ikke spiller noen rolle hva han sier. Innholdet blir tilsynelatende underordnet. Man lar ikke talens musikk spolere besværlige tanker om hvor vidt han har rett i det han sier. Man lar det være en slags messe på latin, hvis virkning blir større ved at sproget bare er vel-

lyd. Til å begynne med er det slik. Man tar den ytre siden av mannen først, og har ingen hast med å komme videre. Man betrakter objektet. Man ser en mann med en selvtilitt som en dreven byråkrat, med et utseende som en sydlandsk adonnis, og med et show av sønnetekke som for en legmann tar seg ut som et bevisst spill i effektens tjeneste.

TILVÆRELSEN har ingen mening sier den som ingen mening har om den.

(K. K. Steincke.)

Ærens bud

Erling Bjørnson hadde et innlegg om dette emne i F. & L. 4/12 1954, der han etterlyser dette frisinn som synes å være gått i dekning i etterkrigstidens Norge — eller kanskje endog for alltid tapt sin makt hos folket her i landet — hvis det ikke får en renessanse. Og det ser det smått ut med i denne proletære epoke, da appellen til massen synes å være den eneste effektive, den eneste som synes å gi resonans. La oss se litt på begrepet ære ut fra historisk synsstad! Hos våre fedre i sagatida, — den gang den framasiatiske ideverden lå som påskebrunt på folkesjela, — var ære det viktigste livsstilformende prinsipp. Det var selvsagt årsak til mye strid og mange feider, men det ga mannen holdning, rankhet helt inn i døden, mot, sjølvvyrdnad og skapte eller formet de typer som vi beundrer.

Dette livsstilformende prinsipp var vokset fram av rasesjelen og var i samsvar med den. Av den grunn hele typer.

Den framasiatiske ideverden — vokset fram i annen rasesjel — kjente ikke det norrøne eller germanske æresbegrep, og dens eksponent eller organisasjon, kirken, søkte med alle midler å døyve og kverke det. Det lyktes. Og vanmaktstiden hvelvet seg over landet. Kirken preket ydmykhet, et ord, et begrep, det norrøne

Det er vel A. Olesens Mening, at Konstateringen af Rostockmødet vil give Opvejning til «5 Majs Ofre», hvilket dog er tvivelsomt. Og selv, om det blev forsøgt, saa kan man jo ikke give de henrettede deres Liv tilbage, lige saa lidt, som man kan give de uskyldigt fængslede deres tabte Aar tilbage.

Snarere vil Galsters Bagmænd, de blodtørstige «Frihedskæmpere» prøve at faa de allerede løsladte — (og dertil de Politikere, som de daarligst kan lide) sat ind igen. Tilslut en Tak til «Folk og Land» for Optagelsen av Nils Jøntvedt's Omtale av Magister Harald Nielsen og hans Tidsskrift «Egne Meninger»,
JØRGEN SMIDT.

mål ikke hadde et dekkende ord for, — så fjernt lå det fra det germanske lynne, dette med ydmykhet. Den importerte ideverden hadde lammet som symbol, martyren som ideal, — det diametralt motsatte av det folket var vant med, og ungdommen måtte ha for å kunne realisere sine lengsler og mål.

I sagatiden var helten idealet. I vanmaktstida martyren. Et folk får en lagnad i samsvar med sitt ideal.

Og hva slags typer fostret denne ideverden i det fjortende og femtende og sekstende hundre-året? Kløyvde typer, epitafiumfigurer, typer som var en vederstyggelighet både for Gud og djevel — typer som var norrøne i kropp, orientalske i sinn, typer med en fremmed rases sjel i seg, og av den grunnlivsstilistiske chimærer. Rennsansen fikk nesten ingen betydning for Norge, — bortsett fra reformasjonen.

Først med Kayser, Munch og B. B.s sagaskuespill ble der noen kontakt med fortida og dens idealer. Men den asiatiske ideverden hadde tært seg inn i folkesjela og ga lite for for andre synsmåter.

Så kom marxismen. Heller ikke den kjente begrepet ære — like så lite eller enda mindre enn den såkalte kristendom. Og som livssyn er det disse to mer eller mindre æreløse livsoppfatninger som er de dominerende.

Kristendommen har nok sitt æresbegrep men det er av en helt annen art enn det som er i samsvar med vårt lynne.

Hatten av for det norrøne æresbegrep. Bare det kan gi folk holdning, fordi det er i samhøve med vårt lynne. Jfr. Vinje: «Um federne våre»: «Dei åtte det som du må hava, um ein gong du skal verta stor».

Grundtvig: «Kun da kan et folk levende fortsette sin bedrift når dets egen ånd er over det».

Men vårt folks ånd finnes ikke i marxismen eller i en annen rases tradisjon, men i vår egen.

Ville gjerne korrespondere med dem som er enig i disse synsmåter.

Bergen i jan. 55.

H. Frøystad, E. Sarvs. 18.

Et lite minne fra krig og fred Den luftige kolonne

Det var under verdenskrigens siste fase. Jeg hadde skrevet en artikkel i Aftenposten med appell til landets fedre og mødre! En sterk appell om å holde barneutenfor hatet og kampen som raste mot oss, fra den kjære hjemmefront. Alle som hadde NS-barn i den tiden, kan vel fortelle litt om hva disse måtte gjennomgå, på skoler og lekeplasser, ja helt ned i barnehagene! Det ble stadig vanskeligere å få NS-barn til å forstå at de ikke skulle bære nag til kamerater som ofte i flokk og følge forfulgte og slo dem, — enslige som de jo nesten alltid var. Det ble også til slutt umulig å forklare dem at lærere var deres foreldre, som de måtte lyde og vise respekt. Når de selv f. eks. opplevet at disse, dag etter dag, måned etter måned, sto i skolens vinduer og lo og gattet seg ved den daglige avstraffelse mot en NS-gutt, som i frikvarteret ble prylt av en 7—8 større gutter, noe som var dagens faste program, uten annen grunn enn at hans foreldre var NS.

Vel — artikkelen sto der, og jeg håpet at den ville mane til en smule ettertanke hos de opphissede foreldre, og virke litt dempende på dem. Det var som

så ofte i denne tiden fra oss en utstrakt hånd.

En dag fikk jeg en telefon fra avisen, som spurte om jeg ikke skulle hente mitt honorar som lå og ventet på meg. Jeg ble meget forbauset og sa at for et slikt personlig innlegg hadde jeg slett ikke tenkt på noen betaling, men de insisterte på dette, så jeg gikk da ned og hentet det. Allikevel følte jeg meg ikke vel, syntes ikke disse pengene var mine. På veien nedover Akersgata fra Aftenposten tenkte jeg på hva eller hvem jeg skulle gi dem til. Plutselig kom jeg til huske på, at der i lengere tid hadde stått oppfordringer i avisene om å yte hjelp til *frontkjemperes etterlatte*. Så mange var falt i den siste tid, og der satt stadig flere enker og faderløse igjen. Glad og fornøyet over denne tanke, at her fant disse penger en verdig anvendelse, dro jeg ned til Frontkjemperkontoret og avleverte mitt beskjedne bidrag.

Tiden gikk, og freden kom. — Den banket da også like uvennlig på min dør som på alle andre av mine kmapfellers. En dag ble jeg innkalt på Victoria Terrasse for å stånde til rette. En meget uhøflig mann ba meg ta

Den nederlandske krigshistoriker dr. de Jong holdt et foredrag forleden i Studentersamfunnet, der han slo fast at alt snakk om 5. kolonner i Norge i april 1940 var det rene nonsens.

Øyeblikkelig var det skjønn enighet innen hele den samlede presse om at — selvfølgelig — nei, noe slikt hadde ikke eksistert! Og rystet i sitt innerste spør Morgenbladet lederen for Historisk Institutt Magne Skodvin, om det virkelig er noen som for alvor har ment at tyskerne i 1940 hadde en norsk femtekolonne å støtte seg til. «Oppfatningen er hårreisende utbredt», svarer herr Skodvin. «Vi finner den stadig i utenlandske bøker om krigen i Norge, ja selv hos verdenskjente navn innen krigshistorisk forskning.» Og han tilføyer at han ikke nærer tvil om at de Jongs oppfatning er riktig.

Nåvel — det burde egentlig ikke ha vært noen grunn for Morgenbladet til å spørre seg

plass overfor seg, han var utsett til å ta seg av mitt forelegg.

Da han hadde sett en stund gjennom mine papirer, så han opp og sa med gravrøst: «Ja, her er noe som blir meget alvorlig for Dem!» «Hva er det?» spurte jeg. «De har gitt 40 kr. til Frontkjemperkontoret!» sa han, «og det kommer til å koste Dem meget. Det står oppført i bøkene? Ja, hva var dertil å bemerke? Jeg visste jo fra rettssaker, at sykepleiersker, Røde Kors søstre som hadde øvet sin barmhjertighetsgjerning på «den gale siden», ble puttet inn i fengsel. — Jeg hadde sittet og hørt på deres saker i retten. 3 år fikk de på løpende bånd! Jeg husker at avisene hadde kalt den lasten, som kom hjem med fangne norske frontkjemper på skip fra Tyskland til Norge, hadde kalt den for «skjenselslasten». At straffen var skjerpene for NS-folk i stat og kommune, som hadde røkt sine embeter på en særskilt god måte. Og at den samtidig var skjerpene, hvis man fant at den dømte ikke hørte til «mors beste barn». Så ble det en bot på 10 000 kr. for de stakkars 40 kr. som burde vært forhøyet til et langt større bidrag til Frontkjemperkontoret.

Jeg vet ikke om det er galt å trekke frem slike gamle synder nu. Men forgive meg har man ventet på en angrende røst. Så må vi altså selv fremdeles være folkets dårlige samvittighet og vekker.

Hva med saker og ting i dag, som Russland over hele den vestlige halvkule slås opp som verdensfienden?

Selv om ikke bladet vil vedkjenne seg sine egne spalter i hetzens år, er det vel dog ikke så fremmed for det som skjer og sie's her hjemme på berget, at de ikke er klar over at storparten av det norske folket ennå i dag i sin godtroenhet går omkring og tror på London-myndighetenes eventyr om de stygge NS-kolonnene som i 1940 hentet tyskerne opp til landet og beredte dem veien.

I dag må utenlandske historikere si den norske almenheten sannheten. Her hjemme er emnet tabu, og ingen hjemlig røst tør heve seg mot den vitterlige galenskap. Ikke før påtrykket kommer fra det store utland. — Først da løpes der mann av huse. Da vil ingen være ved at han noen gang har trodd på eller har noe ansvar for det vrøvl som London-regjeringen i sin tid tydde til, i håp om at dens egne bedrifter derved måtte forbli ubemerket.

«Personlig er jeg ikke overbevist om at det overhodet forekom bevisst forræderi», sier i dag oberst W. Faye, sjefen for Forsvarsstabens krigshistoriske avdeling. «Det er utvilsomt riktig at det ikke forekom noen planlagt militær femtekolonnevirksomhet i 1940!» Men — når en mann i den stilling var så «utvilsomt overbevist» om det virkelige forhold, hvorfor i herrens navn har han ikke sagt fra om dette før? — Han hadde hatt både oppfordring og anledning til å gjøre det. I løpet av mange år siden 1940.

Aftenposten er også i sakens anledning ute med en leder, som begynner med å si at «det er utvilsomt riktig at det ikke var noen nazistisk femtekolonne av betydning i Norge i 1940», og der det fortsettes med at, ja, der kan dere se hvor lett det er å gå på limpinnen og la seg binde saker og ting på ermet. Slikt må vi ta lærdom av, sier avisen. Vi må ikke i fremtiden la «hjelpeløshet og usikkerhet, frykt og hat» ta luven fra oss og gjøre oss omtåket. Vi må holde hodet klart og kaldt!

Tenker ikke den samme høy-moralske avis lenger enn som så? Er den ikke klar over at flere hundre tusen landsmenn på grunn av mangel på

Det er fremdeles mange mennesker som tror

Det er fremdeles mange mennesker som tror at det var Lenin og kommunistene som befridde Russland for det forhatte tsar-åket. Men det var sosialisten Alexander Kerensky, som var en av lederne av marsrevolusjonen i Russland i 1917, da tsaren ble styrtet. Som statsminister tok Kerensky fatt på å skape Russland om til en republikk. Kommunistene hadde ingen andel i denne revolusjonen. Lenin var i Sveits, Trotsky i New York, og Stalin var av tsaren forvist til Sibir. Men Lenin og Trotsky kom hjem for å organisere sin egen revolusjon, og det er denne oktoberrevolusjonen kommunistene feirer med pomp og prakt hvert år til minne om DA DE GA DET RUSSISKE DEMOKRATI, ikke tsarveldet, DØDSSTØTET. 7. november 1917 tok Lenin og Trotsky makten ved hjelp av væpnede bolsjevikstyrker. Kerensky måtte kome seg unna for å redde livet og dro til London. I 1940 reiste han til Sambandstatene, hvor han har vært leder for det verdensomfattende forbund av russere, som har det mål for øye å befri sitt fedreland for kommunismen.

Det kan stundom være nyttig å minnes at ideer hører med til naturkreftene. Det heter endog at tanker regjerer verden. Utfylt med at tankeløshet regjerer en større del, og hjerteløshet resten, kan setningen bli riktig.

Herman Harris Aall.

besinnelse og klarsyn hos dem som skulle være almenhetens veiledere og lysspredere, er kommet ut i bunnløs ulykke og er blitt påført et stempel som ikke er fortjent? Og at dette forhold eksisterer den dag i dag — selv etter 15 lange år. En skulle ha ventet ved en slik anledning som denne at man ikke bare hadde tenkt på seg selv og sin egen fremtid, men også kostet en tanke på fortidens og nutidens ofre for et skjendig utslag av «psykologisk krigføring», og erkjent at opplegget var falskt.

Nei — skal sannheten på bordet, og det skal den, så får nok ofrene hjelpe seg selv. Fra bøndelfronten har vi intet å vente. Selv ikke når den føler seg «utvilsomt overbevist» om å ha tatt feil.

H. G.

Karl Seelands - Hallesby og hans venner

Jeg festet meg ved et asnitt i Karl Seelands referat fra Morgenbladet. Det lyder: «En manns erklæring om å ha handlet i god tro skal ikke betviles, selv om han senere kan overbevises om å ha begått en feil.»

Ja, slik skal det være, akkurat slik skulle det ha vært også for oss, men vi manglet kanskje venner. Derfor skal vi være glad for at Hallesby har venner. Det står skrevet: «Det som du vil at andre skal gjøre mot deg, det gjør du mot dem.» Det ord er lettest å praktisere blant venner.

Jeg hadde i de to-tre siste år en gammel venn på 80 år; han døde nå i januar. Han kalte Hallesby aldri annet enn Ole. — Ikke så å forstå at han bestandig var helt enig med det Ole skrev eller sa, men han betraktet ham som venn. Det hendte engang at han tok en andaktsbok skrevet av Hallesby, fant frem et avsnitt, rystet på hodet og sa: «Her har Ole ikke sett riktig klart.» Det dreiet seg da heller ikke om noe helt avgjørende, så jeg trøstet min venn og sa, at jeg trodde ikke det var noe farlig om de så litt forskjellig på slike ting. Min venn hadde studert Bibelen igjennom et langt liv; han rakk ikke langt her i livet. Hans stilling hadde vært husmann. Hans bolig en ussel husmannshytte, men det kunne godt stått dr. theol. foran navnet.

Jo, Ole Hallesby har hatt og har mange prektige venner. —

Det kan nok være at mange har sett vel meget på Hallesby som den mektige løftestang, som han sikkert har vært. Da Moses hengte kobberslangen på en stang, så var det ikke stangen som helbredet slangebittet, det var slangen de måtte se på, det var det som frelste fra døden.

Vi skal holde oss for gode til eselspark. Ludvig Hopes navn har jo også blitt trukket inn i bladets spalter. Det er trist nok å høre fra talerstol og kringkasting eselspark etter sine avsatte kolleger, eller Berggravs minner fra «hine hårde dager»

Kirkefronten var for litt siden ute og minnet om sin veldige kamp under krigen. Arbeiderbladet kommenterte skrevet og minnet om at det var forkynt hundre og en gang. Engang er vel også denne frukten moden til innhøstning, for som skrevet står: «Grenene skal bli rensset, så at de kan bære mere frukt.» — Den rensningen volder i mange tilfelle smerte, men er uomgjengelig nødvendig, hvis grenene skal bære mere frukt.

Jeg tror han var inne på det rette den prest, som på den nylig avholdte presteforsamling uttalte, at det som først og fremst trengtes, var prestevekkelse. — Den trenges nok blant både læg og lærd.

Et folk som har trådt og som fremdeles trår Guds lov under fot, må enten bli vekket eller være forberedt på Guds straff. Ingen vei går utenom.

SOFUS NAKKIM.

V. F.

VI FORTELLER HISTORIEN:

5. april 1940

En frokost på 'Palmen'

— De ser ikke riktig fornøyd ut, Mr. Stevens. Tenker De fremdeles på Narvik?

— Jeg vet ikke selv hva det er, brummer Mr. Stevens. — Men sant å si kjeder jeg meg.

Hans vis-à-vis ved bordet, journalist Leland Stowe, svelger resten av sin porsjon eggs-and-bacon og ser seg omkring i «Palmen», hvor Grand Hotells gjester pleier å innta sin frokost. — Jeg kan ikke si at jeg synes det er kjedelig her. Ta for eksempel en titt på den blondinen der borte.

— Ja, den der er all right, sier Stevens og mønstrer damen med et grundig prøvende blikk. — Damene i Oslo er det ikke noe å utsette på. Figuren er i orden, de klær seg smakfullt, og de er velpleiet. Jeg må åpent innrømme at jeg ikke har besøkt noen by hvor jeg er blitt så fort forelsket. Men det har jo ikke noe å gjøre med Narvik.

— Ta det litt med ro, Stevens. De vil snart få andre til å finne Oslo interessant. — Det har De holdt på med å si en hel uke.

Stevens overdriver ikke. De to journalister har deltatt i finskekrigen som reportere for amerikanske aviser, — Stevens for «Christian Science Monitor», Stowe for «Chicago Daily News» og dets syndikat. 24 aviser hører til dette syndikatet. Begge er dyktige journalister. Stowe er blitt utnevnt til «Number 1 Journalistic Hero of World War II», — en mann omkring de 40, men med snehvitt hår allerede. Vidt beireist og utmerket med Pulitzer-prisen. De to oppholdt seg en stund i Stockholm, men besluttet så en dag å forlate Skandinavia. De hadde allerede bestilt plass i et fly til Riga. Men så fikk de nyss om de alliertes diplomatiske anstrengelser, og så besluttet de å bli hvor de var.

Også de andre journalister som var kommet til Stockholm etter den finsk-russiske krigen, foretrakk å bli i Skandinavia. Men de reiste til Narvik.

Leland Stowe er ferdig med frokosten sin og tenner pipen. Så sier han

— Jeg sa jo allerede til Dem i Stockholm hva jeg mener om Narvik. Det medfører riktighet at forhandlingene vesentlig dreier seg om den svenske jernmalmen. Men jeg har det likesom på følelsen at jernmalmen bare er en del av det hele, — for ikke å si at det er et påskudd. Vi kommer til å oppleve større ting enn episoder og litt bråk i Narvik.

— Ut med sproget da vel. Kom med bevis.

— Det tror jeg jeg kan greie.

Stowe haler frem en notisbok og blar i den. Så fortsetter han:

— Jeg skrev ned forskjellige ting her som jeg fant interessante. Hør her for eksempel: Den 28. mars trådte Det Øverste Krigsråd sammen i London. To dager senere holdt Krigskomiteén møte i Paris. Den 31. mars møttes Gamelin, den franske øvrestkommanderende, og lord Gort, den engelske øverstkommanderende. Den 1. april fløy den franske propagandaminister Fossard til London for å treffe sammen med sin engelske kollega. Og den 2. april kom Chamberlain i Underhuset med en lengre redegjørelse angående møtet den 28. mars...

— ... som praktisk talt ikke inneholdt noe man kunne bli klok av, avbryter Stevens ham.

— Det er riktig nok, innrømmer Stowe. — Samme dag skulle Reynaud avgi en lignende erklæring om samme emne i Deputeretkammeret...

— ... men den ble det ikke noe av.

— Stemmer. Hva slutter De av dette?

— Jeg trekker ingen slutninger i det hele tatt, svarer Stevens, som øyensynlig latter til å konstntrere hele sin oppmerksomhet om den vakre blondinen et stykke borte.

— Men De kan vel medgi at det ikke kan dreie seg om fastsettelsen av nye egg-pri-

ser når Det Øverste Krigsråd trer sammen i London?

— Det kan jeg alltid medgi.

— Og De kan vel også innrømme at en sammenkomst Gort-Gamelin, tre dager etter den 28. mars, høyst sannsynlig står i forbindelse med visse militære tiltak som Det Øverste Krigsråd traff beslutning om.

— Det er mulig.

— Går De også med på å innrømme at en intetsigende tale av Chamberlain og en ikke avgitt erklæring av Reynaud under disse omstendigheter kan være av stor interesse?

Stevens holder opp med å studere benene til den vakre norske damen og snur seg til sin kollega.

— De har rett, Stowe.

— Der kan man se. Siden de to førsteministre ikke fremkom med noe eller mindre enn ingenting, er det klart at noe holdes skjult. — Men hva kan det være? — Høyst sannsynlig en storaksjon av militær karakter. — Englenderne har noe fore. Noe helt overraskende. Noe dumdristig — utrolig. Jeg har det på følelsen. Og derfor sier jeg til meg selv at det er bedre å oppholde seg her i Oslo enn i Narvik.

De to journalister retter blikket mot et ungt par som i dette øyeblikk kommer inn i lokalet og ar plass ved et bord like ved. Den unge damen tenner en sigarett. Kavaleren åpner en avis.

Plutselig foregår der en

Oslo Stigefabrikk

Brand-, maler- og skyvestiger oljet, m/ kadimerte beslag

Inneh. Alf T. Lunde

Mosseveien 8

Tlf. 68 88 17, priv. 67 07 79

Hjelpeorganisasjonen

for frontkjemperne

Sekretariatet

Box 1407, Oslo, Postgiro 100 70

R. Gjessing

Urmaker

Drammen

Tlf. 25 07

stor forandring med Leland Stowe.

Det var en bagatell. I den stort overskriften i Oslo-avisen la han merke til noen ord som ga ham et elektrisk støt. Riktignok snakker han ikke norsk. Men de brokker med svensk som han tilegnet seg under det finske felttoget, var nok.

6. april 1940

Tyskland —
England — 5:10

Oslo, 6. april 1940.

Vi befinner oss i Utenriksdepartementet, — i Kohts arbeidsværelse. Det er tidlig på ettermiddagen.

Statssekretær Bull har for øyeblikket ordet:

— Disse nye notene, — det er en nesten uhyggelig interesse for dem. Der kommer forespørsler fra utlandet på løpende bånd, — ja, fra oversjøiske land også. Særlig stor var nysgjerrigheten hos et par amerikanske journalister, som har oppholdt seg her noen dager.

— Aha, vi har amerikanere her, — det er interessant. De har selvfølgelig teften av noe. Hva har De sagt til dem?

Bull med et listig smil:

— Jeg har sagt at notene er holdt i alminnelige vendinger og ikke på langt nær er så aggressive som man kunne ha ventet.

— Det var utmerket. Tok karene det for god fisk?

— Det er selvsagt en sak for seg.

Koht tar de to notene som ligger i original på skrivebordet hans.

— Les dette her «Norge er ikke lenger i besittelse av sin fulle suverenitet... de allierte regjeringer ser seg tvunget til å ta forholdsregler... på den måte de finner det nødvendig...

— Aha, endelig en gang kom det. Men går det an å offentliggjøre noe sånt på

— Et øyeblikk, sier han til Stevens, som ser forbløffet etter ham. Et minutt senere er Stowe der igjen. Han har anskaffet seg et eksemplar av avisen hos portieren, farer med øynene gjennom artikkelen og roper høyt:

— Regningen, kelner.

— Men herregud, hva er på ferde?

— England og Frankrike har overrakt den norske regjering en note.

— Hva slags note?

— Det er nettopp det jeg vil ha rede på. Jeg går øyeblikkelig til informasjonskontoret. Blir De med?

denne måten? Det verste er at notene er holdt i så sveltende ordelag, at folk blir forledet til å lage alle mulige slags kombinasjoner og endog kan bli friset til å tvile på vår nøytralitetsvilje, — den de hittil har trodd på.

— Der yntes om dette også. Har De lest de siste danske avisene? De skriver ganske åpenlyst om de ekspedisjonstropper som står ferdige til avreise i Skottland. De engelske generalstabsoffiserer som ser seg ut landingsplasser på våre kyster, og det er jo mere enn å komme med antydninger. Jeg vil rå Dem til å komme inn på notene, — i det minste i talen Deres.

— Jeg skal ta det under overveielse.

— Tidlig i dag snakket jeg med noen stortingsmenn. — Spenningen er på kokepunktet. Ja, i ettermiddag vil De ha en lydør forsamling i Stortinget.

— Jeg håper at jeg har oppmerksomme tilhørere også utenfor Stortinget. Det er nemlig ikke for stortingsmedlemmene jeg holder denne talen. Det er for folk utenfor landets grenser. Både De og jeg er jo enige om at det som kommer ikke kan forhindres. De kjenner til de informasjoner som Colban sendte oss fra London i går? Man kan ikke ta dem alvorlige nok, tror jeg. Chamberlain har lovet Underhuset et hemmelig møte.

PER PEPP:

Asia på marsj vestover

Ikke lenge etter vår berømmelige «frigjøring» i året 1945 leste jeg i en avis et referat av et intervju som en av bladets medarbeidere hadde hatt med general William Steffens. Generalen hadde i en årrekke vært norsk militærattasjé i Sovjet, og det var om sine inntrykk av landet og folket der borte general Steffens uttalte seg. Jeg kan huske at jeg ble i høyeste grad forbløffet over en bemerkning Steffens kom med. «Russerne er ikke imperialister», uttalte han. Hvis denne uttalelse er riktig gjengitt i vedkommende avis, kunne man være serkt fristet til å sette et stort spørsmålstejn ved generalens elementære kjennskap til russisk historie. Hvis noe land kan sies å ha fulgt en målbevisst imperialistisk politikk, så må det være Russland! I løpet av to hundre år — fra 1700 til 1900 — skaffet det seg (gjennom krig eller trusler om krig) i

daglig gjennomsnitt 104 kvadratkilometer nytt land og gjorde (atter i daglig gjennomsnitt) 300 fremmede undersåtter til borgere av Russland. Hvis ikke dette kan karakteriseres som imperialism av reneste vann, så må det være noe alvorlig i veien med min sunne dømmekraft. Men inntil jeg blir bedre belært, tvinges jeg dessverre til å anta at det må være noe radikalt i veien med dømmekraften hos den tidligere militærattasjé. Dette under forutsetning av at den ovennevnte uttalelse i intervjuet er korrekt gjengitt i vedkommende blad.

Den nettopp nevnte veldige imperialistiske ekspansjon foregikk hovedsakelig i østlig retning, men ingen ting tyder på at Russlands herskere har hatt noe imot å flytte grensene frem i alle retninger, selvsagt også vestover. — Det er skjedd, det skjer fortsatt, og det skjer på en måte som vi i Vest-Europa av uforståelige grunner holdes i uviitenhet om, skjønt kjensgjerningene sannelig er alarmende nok.

Jeg ble spurt om hva det mon skal bety. Tror De man gir Underhuset beskjed om hva generalstaben akter å foreta seg? Det tror jeg ikke. Underhuset vil få beskjed om begivenheter som allerede har funnet sted. Da det hemmelige møte er berammet til neste torsdag, vil begivenheten ha funnet sted innen den tid. Det er min mening.

— Jeg frykter for at De har rett svarte Jens Bull.

— Det er grunnen til at jeg taler til utlandet, først og fremst til Tyskland. Vi kan ikke hindre de allierte i å foreta sin planlagte aksjon, selv om vi ville. Det dreier seg nu bare om å komme den tyske aksjon i forkjøpet. Vi må rive grunnen vekk under føttene på tyskerne...

Utenriksministeren avbryter plutselig denne tankegangen... han har grepet fyllepennen sin og begynner å leke med den. Han snur seg mot sin medarbeider og sier i en ny tone, som hos en overordnet

— De har tenkt på de nødvendige underlag for min tale?

— Dem har jeg her, svarer Bull, og tar et papir frem fra mappen sin. — Listen er å jour til og med i går kveld.

Vi har i alt tapt 24 skip på tilsammen over 120 000 tonn. 392 av våre sjøfolk er blitt drept. Minst 12 av våre skip er blitt tilintetgjort av ubåter, andre krigsskip og av bombefly. 62 miner er blitt funnet i norske farvann og uskadeliggjort av vår marine. Siden krigen begynte har vi nedlagt 21 protester, derav 5 overfor Tyskland, 10 overfor England, 6 overfor Russland.

— Stans et øyeblikk... De sier 10 overfor England og bare 5 overfor Tyskland? Bør det gjøres offentlig kjent? Vil ikke folk da komme til å si at England har vært dobbelt så frekk som Tyskland? De vet selv at for den store masse av folk er ikke forskjellen synderlig stor mellom politikk og fotball.

— Det er nok riktig, men på den annen side vil dette fremheve objektiviteten i det De fremfører, og da det er en tale med adresse til tyskerne...

— Ja, det har De rett i, sier Koht.

Utenriksministeren setter seg til skrivebordet for å pusse på den talen som han skal holde i Stodtinget samme dag.

For et par år siden fikk jeg gjennom en tysk bekjent høre at der skulle være kommet et betydelig antall kinesere til Schlesien. Jeg festet ikke synderlig lit til det jeg her hørte, trodde nærmest det var en «and» og lot denne opplysning gå i glemmeboken.

Nu viser det seg imidlertid at denne opplysning var korrekt nok, for i det tyske tidskrift «Nation Europa» har en medarbeider (på grunnlag av en artikkel i selveste «Pravda») gitt en autentisk redegjørelse for hva som er skjedd. Hva er det forfatteren i «Pravda» fortalte i den ovennevnte artikkel? Jeg skal i det følgende gi et kort referat av artikkelens innhold.

Artikkelen bekrefter at der allerede i 1951 befant seg ikke mindre enn 900 000 østasiatiske arbeidere i Schlesien, og at de var satt inn i tungindustrien der. De fleste av dem var kinesere. Ved siden av denne veldige hær av vaskeekte asiater, som hovedsakelig var beskjeftiget i gruvene, kunne «Pravda» med slett dulgt tilfredshet også berette at der alene i Øst-Prøyssen arbeidet omkring 100 000 kinesiske landarbeidere. «Pravda» fortalte altså ganske åpent at der på det tidspunkt (i 1951) fantes en million asiater på tysk grunn.

Men dette er ikke det samlede antall av de «innvandrede» som inntil utgangen av 1951 var blitt forflyttet og hadde funnet plass i Europas hjerte. I Gdingen har der for eksempel lenge eksistert noe som heter «De kinesiske matrosers hus», og her holder de havnearbeidere til som er blitt forflyttet hit fra det fjerne østen. Videre ble i løpet av 1951 over 1000 kinesiske familier anbragt på et bestemt område i Resengebirge. Da disse familier gjerne er store, kan man regne med at disse tusen kinesiske familier utgjør en 8000—10 000 enkeltpersoner, og disse mennesker kan man treffe på gatene i Breslau, Brieg og Liegnitz.

Hermed er imidlertid ikke emnet uttømt, — det er mere å berette. Hvem her i Vest-Europa har således hørt om «De 20 000 (tyve tusen) mongolske rytteres marsj»? En slik begivenhet skulle man tro måtte være verd en omtale i pressen og kringkastingen, og ansvarlige politikere burde vel også ha følt seg oppfrodret til å opplate sin røst. Det var under kommando av den røde general Boldan at denne imponerende asiatiske rytterhær fra Østprøyssen travet gjennom Pommern til Mecklenburg, hvor kaserner, beboelseshus

og to hele landsbyer måtte rømmes for å gi plass for disse Djengis Kans etterkommere. General Boldan anses av mange som en av Mao-Tse-Tungs intime medarbeidere. Ifølge Sovjet-meldinger må man regne med at disse mongolske ryttere kommer til å oppholde seg i Mecklenburg «inntil videre». Men hvilken oppgave er de tiltenkt å løse?

Det sier seg selv at der ligger bestemte overveielser til grunn for disse forflytninger, — de ansvarlige for dem vet nok hva de gjør.

Det er en kjent sak at de kinesiske arbeideres krav til livet er minimalt, og at arbeidslønnen er meget lav. — Videre regnes det naturligvis med at disse mennesker er så godt som immune overfor påvirkning fra det forhatte Vesten.

De østlige makthavere er selvsagt også interessert i å få løst problemet med de fordrevne tyskere på en for dem gunstig måte. Derfor er det om å gjøre hurtigst mulig å få oppfylt de øde og forlatte tyske områder med helt fremmede elementer, som er helt avhengig av Sovjet.

Lykkes dette, vil det praktisk talt være ugjørlig i fremtiden å gjøre godt igjen den himmeloppende urettferdighet som bestod i å fordrive millioner av europeiske mennesker fra den jord som i lange tider hadde vært deres og hvor de hadde slått rot.

Tar man videre i betraktning den usei vanlige biologiske kraft som Østens folk er i besittelse av — og dette gjelder i fremtredende grad kineserne — så kan man lett forutsette at i løpet av mindre enn et ti-år vil en ren asiatiske befolkning på flere millioner mennesker ha satt seg fast midt i Europas hjerte.

Selv ved en optimistisk betraktning av en eventuell pro-europeisk utvikling vil det forresten rent teknisk vise seg å bli så godt som umulig å få flyttet slike menneskemasser det her er tale om tilbake til deres oppfinnelige hjemsted. I USA overveiet man for flere årtier siden en slik tilbakeflytning av negerbefolkningen, men man kom til det resultat at en slik flytning ikke lot seg gjennomføre. Og selv om det skulle komme til virkelige forhandlinger om problemet med de fordrevne tyskere, så ville sikkert de mange «humanitetens» apostler sørge for at en slik tilbakeflytning ikke ble satt ut i livet. Der ville bli skreket opp om det barbariske i å flytte disse «arme, uskyldige mennesker» og det i ganske særlig grad

Reiseskrivemaskiner

Optima Plana kr. 485.—
Optima Elite » 515.—
Rheinmetall » 585.—

Avbetaling om ønskes.

SVERRE JACOBSEN

Hseng.

1/4 hk elektr. motorer med kulelager kr. 150.00. E. Parow, Melhus, tlf. 250. (B)

Gartnerlærling

får plass fra medio mars.
Johan Hegstad, adr. Stjørdal.

Solid gårdmannsdatter

med alm. god utdannelse, ønsker forbindelse med sympatisk, ærlig mann. Alls. intr. Absolutt diskresjon.
Bm. «Østlandet».

Får De ikke avisen?

Hvis De ikke får avisen på tross av betalt abonnement, ber vi Dem varsle oss omgående.

Folk og Lands eksped.

Gårdbrukere - Skogeiere

Er det noe De trenger av redskaper ell. maskiner, så send oss en forespørsel. Vi representerer anerkjente fabrikker og verksteder.

Lite eller stort oppdrag, vi står alltid til tjeneste.

Rimelige betalingsvilkår.

H. SNAPRUD & CO.

KONGSBERG

Biler - Maskiner

Redskaper.

Tlf. 885 - 248.

siden det ikke var tyskere det gjaldt.

Der kan neppe herske tvil om at der i ly av jernteppet og i hjertet av det europeiske kontinent med kaldt overlegg forberedes ting som for hver dag som går bidrar til å undergrave Europas fundament. Innskrenkede mennesker vil muligens trøste seg med at det bare er Tyskland det går ut over. I første omgang Tyskland ja, men i sine store virkninger vil det bli katastrofen for resten av Europa, høyst sannsynlig for hele den vestlige verden.

Femtenårsjubileet

Forts. fra side 1

re engelske nøytralitetskrenkelse. I denne passive reaksjon har tyskerne ment seg berettiget til å se et norsk nøytralitetsbrudd, en faktisk oppslutning på engelsk side. Deres følgende disposisjoner tyder på dette, og fra norsk side vil det med rette neppe kunne bestrides at de etter folkerettens bestemmelser hadde lovhjemlet adgang til å reagere med tiltak som de fant egnet til å vareta tyske interesser.

Til slutt gir så rektor Midgaard et eksempel på direkte logisk feilslutning. Han skriver nemlig: «Av Raeders notater fra samtalen med Hitler den 10. april får vi vite at den britiske mineutlegging den 8. april kom helt uventet på den tyske marine. Dermed skulle den siste skygge av tvil om at det tyske angrepet på Norge 1940 har sin egen, selvstendige bakgrunn, være bortfalt.»

Til dette er å bemerke: Det tør nok være riktig at nevnte britiske mineutlegging kom uventet på tyskerne. Dette er imidlertid ikke — slik som rektor Midgaard vil ha det til — ensbetydende med at tyskerne ikke overhodet ventet noen britisk aksjon mot Norge. Det for tyskerne uventede var at britene innskrenket seg til mineutlegging og ikke sikret seg militære støttepunkter på norsk territorium. Her gjør derfor rektor Midgaard en feilslutning. Han lar sitt argument få større beviskraft og rekkevidde enn det i seg selv har.

Det foreligger dessuten omtalt i norske offisielle dokumenter en hendelse, hvis karakter burde ha tilsagt ham større forsiktighet nettopp på dette punkt. Den 8. april ble et tysk troppe transportskip torpedert av engelsk u-båt. En del av de ombordværende kom i land i Lillesand. De oppga da at troppene skulle til Bergen for å hjelpe nordmennene mot engelsk angrep. Her tør den rådende tyske oppfatning være avslørt. At denne her var ikledd en form som skulle gjøre det tyske angrep mere smakelig for oss, er en sak for seg. — Dette må ansees som en hensiktsmessighetsforanstaltning. Det reelle kan neppe bestrides, nemlig at tyskerne virkelig har ventet seg en engelsk invasjon i Norge, en besettelse av sentrale havner, og derfor heller ikke at man her har det for den tyske aksjon bestemmende motiv. De tyske planer kan derfor neppe med rette tillegges selvstendighet ut over deres praktiske utforming. Militærpolitisk må de antas å ha stått i et bestemt funksjonsforhold til korresponderende planer fra

britisk side, og kan derfor neppe med rette hevdes å ha vært avhengig av disse.

Den 9. april 1940 var det høystemt glede i London, dempet glede i Berlin og gråt og sår selvanklage i Norge. Ifølge Churchills uttalelse i Underhuset to dager senere hadde britene med Norge som åtte fått tyskerne til å gå i saksen. I Berlin så man med tilfredshet at deres aksjon i første omgang i alt vesentlig var heldig gjennomført. — Malmtiltørnelsen var sikret, og skipsleden ut til storhavet var under tysk kontroll. Det som dempet gleden var tapet av verdifullt flåteenheter og den aktive norske reaksjon på tyskernes angrep.

I Norge var det ingen glede. Det var krig mot velutrustede og vel innøvde tyske tropper. Våre gutter var ikke mobilisert, og selv om de var 20-dobbelt så mange som angriperen, var de uten militær opplæring, og våpenlagrene var nesten tomme. Minene var ikke lagt ut, og våre kystbefestninger var uten sikring. Det var derfor ikke underlig, at da stortingspresidenten trådte inn i statsministerens rom, fant han en gråtende og selvanklagende mann.

Såvel den tyske som den britiske andel i opptakten til den 9. april og det innbyrdes forhold mellom de respektive planer og tiltak er nå for den vesentligste del klarlagt og belyst gjennom rettsbehandlinger, dels ved forskningsmessig vederheftig analyse og vurdering. Men disse to deler av problemet gir ikke det hele bilde hverken enkeltvis eller i deres vekselvirkning. Som nøytral stat med tilsvarende folkerettslige forpliktelse av handelsmessig og militær art trer Norge inn i bildet. Problemet kan derfor ikke holdbart klarlegges med mindre Norges andel i opptakten til den 9. april blir analysert og tatt med i vurderingen. Først når dette er gjort, kan de enkelte parter andel i skyld og ansvar fastlegges.

Et godt stykke på veien vil det ha vært om ministeriet Nygaardsvolds forhold var blitt klarlagt ved riksrettsak. Ifølge redaksjonell uttalelse i Dagbladet den 15. juni og den 31. august 1954 ble slik behandling hindret ved regjeringens press på protokollkomiteen. Dette var meget beklagelig; for det skader ikke det fremtidige mellomfolkelige liv at det virkelige forhold blir klarlagt. Også nasjonalt vil det være av betydning at de historiske begivenheter er vederheftige.

Men for så vidt som et slikt press med sådan virkning har funnet sted tyder dette på at regjeringens partier har fryktet enhver upartisk klarlegging av regjeringens andel i opptakten til 9. april og dermed også av dens ansvar for okkupasjonen og dens ulykkelige følger for land og folk. Presset på protokollkomiteen har imidlertid også positiv verdi. Det må anses som en partimessig stadfestelse av regjeringssjefens selvanklage, dog nå utvidet til å gjelde partiet selv og dets øvrige ledende personer. Disse har m. a. o. ikke vært høyreiste nok til å ta konsekvensen av den politikk de hadde ført og forledet de mange andre til å være med på. En står her overfor demagogiens vanlige utslag.

Om arbeiderpartiregjeringens andel i opptakten til 9. april er blitt rettslig belyst og om det tør gå lang tid før den vitenskapelige forskningsresultat vil foreligge kan man dog finne fram til en vesentlig holdbar vurdering ved å sammenligne arbeiderpartiregjeringens og venstre-regjeringens resultat henholdsvis i den siste og første verdenskrig.

Det militærpolitiske problem for de to krigførende parter var — som foran påvist — prinsipielt de samme i de to krigene. I begge tilfelle var Norge som nøytral makt i følge folkeretten forpliktet til militært å være i stand til å hindre nøytralitetskremler og i gitt tilfelle til å gjøre dette ved utnyttelse av hele sin militære evne. Når da resultatet i siste verdenskrig ble okkupasjon med dens rettsløshet, tortur og konsentrasjonsleirer og dens veldige debetkonto i Norges Bank, mens vi i den første verdenskrigen unngikk alt dette, ligger det nær å anta at dette skyldtes ikke bare forskjell i politisk syn og innstilling, men også de respektive leders politiske modenhet og sosiale og menneskelige ansvarfølelse. Når venstre-regjeringens mennløste sin oppgave så vel, bunnet det i disse menns klare forståelse av

1) at de verdier som er nevnt i Grunnlovens første paragraf, var ervervet, og derfor også kunne gå tapt,

2) at som disse verdier var vunnet og befestet ved det hele folks innsats og offervilje, kunne de bevares bare når folket sto samlet bak dem med all sin moralske og materielle makt, og

3) at disse verdier var av grunnleggende betydning og

Sovjets engstelse . . .

Forts. fra side 1

speiler refleksjonen av folkeopinionen, og særlig hos den siste krigs veteraner, når de gir uttrykk for sin frykt for at Tyskland når gjenopprustningen først begynner, igjen vil bli verdens ledende militærmakt. Kreml tror fullt og fast at hvis Tyskland først får 12 divisjoner, så vil de snart ha en armé flere ganger så stor.

Det er i virkeligheten ingen som har større respekt for tyskernes utvilsomme militære geni enn Sovjetunionen.

Malenkov og hans medarbeidere må føle at hvis ikke tysk opprustning blir stanset, før den starter, så vil alt håp for det røde imperium om videre ekspansjon vestover måtte oppgis. De vil også uten vil komme til å regne med muligheten av at en ny Wehrmacht kan falle dem i ryggen i tilfelle den Røde Armé starter en ny offensiv østover — og at det vil gjøre et slikt foretagende for risikabelt til at de tør ta sjansens.

«Det er min oppfatning at herskerne i Kreml må resonere slik som russere,» sier Volkov. «Det er den russiske måten å tenke på om Tyskland.»

Det er således grunn til å anta at russerne kan komme med forslag og være villig til reelle innrømmelser for å hindre en slik utvikling. Volkov sier til slutt, at det neppe er noe av det Vestmaktene har gjort etter krigen, som i den grad har skremt Kreml som gjenreisningen av den tyske forsvarsmakt.

en nødvendig forutsetning for sosial framvokster i vårt folk.

I samsvar med denne erkjennelse var det at Gunnar Knudsen Nils Ihlen og Christian Holtfodt og de øvrige medlemmer av venstre-regjeringen la sine planer, traff sine beslutninger og omsatte dem i handling. Det var dette som berget folk og land den gangen.

Dette bør kanskje holdes fast i minnet, når en vurderer den norske andel i opptakten til 9. april — ikke minst i dette jubileens år.

FOLK OG LAND

Ansv. redaktør og utgiver:
FINN BRUN KNUDSEN
Utkommer i Oslo
Redaksjon:
Telefon 55 76 56
Ekspedisjon og kasse:
Postboks 3214, Oslo
Klerschowsgt. 5, Oslo
Telefon 37 76 96
Abonnementspriser:
Kr. 20.00 pr. år, kr. 10.00 pr. halvår. Sverige, Danmark: kr. 24.00 pr. år, kr. 12.00 pr. halvår. Utlandet for øvrig: kr. 28.00 pr. år, kr. 14.00 pr. halvår. I nøytralt omslag kr. 30.00 pr. år, kr. 15.00 pr. halvår.
Løssalgpris: 50 øre
Annonsepris:
32 øre pr. millimeter over en spalte
Bruk postgironr. 16450
Sambandstrykkeriet
Oslo

Et brev . . .

Forts. fra side 1

la dem være det som leder vår kamp. Mismot skaper medlidenhet, og den trenger vi ikke. Stolthet gir respekt og åpner veien til forståelse av de tusener som i dag holdes nede i dypet for å skjule egne synder og den store brøde.

Løft ditt hode, du raske gutt!
Om et håp eller to ble brutt,
blinker et nytt i ditt øye,
straks det får glans av det høye.

Erling Bjørnson.

Victoria Gjestehjem

Strandgt. 41
Telefon 497 - Egersund

Benytt

HÅNSKOMAKEREN

i Neubergrgt. 15 - Oslo
hvis du vil stå på en god fot

Tannlege Maamoen

Hansteensgt. 2
Telef. 44 43 33

Tannlæge

MARTIN KJELDAAS
Hansteensgt. 2
Tlf. 44 75 54

Annelise Parow

TANNINNSETNING

Trondheim
Gisle Johnsonsgt. 5 - V. Lademoen kirke - Voldsminde

MJØNVOLD KAFE

Brandbu, Hadeland
anbefales